

a blessing and a curse. It helpfully emphasizes the material culture involved, and provides a welcome dynamism to the analysis; museum collections are perpetually in a state of becoming, growing a shrinking, their meanings changing with each new acquisition and new visitor. The networks too shifted and mutated as gravitational authority and political power changed, and ANT is one way to keep track of the complex dynamic systems and to frame collecting and display as essentially relational phenomena. But then again, conceptualizing collections as “enacted realities” does not always help the reader. One could have written this story without ANT (and perhaps Ruud should not have). But if it is to be used, it should be used as she does: consistently, eloquently and imaginatively, with a very close eye to the primary sources.

Crucially, Ruud’s actors include visitors alongside collectors and curators. Travellers came from all over Europe, and took back with them what they learnt in Madrid. They included, for example, the Danish physician Peter Christian Abildgaard, founder of the Danish Veterinary School, who was involved in the Danish Natural Society and who worked for the establishment a Danish National Natural History Museum. And we learn not only who visitors were but also how they behaved, or were expected to. Twice a week the museum was opened to the general populace in their vernacular dress; a soldier was stationed at the entrance, however, better to ensure a tranquil environment – there was an etiquette to museum visiting. Ruud thereby contributes to the cultural history of the relationship between science and sensibility.

But at the heart of this work are the objects, and Ruud scatters among the background of

the wider collection stories of singular objects. The stories are all the richer that these are natural history specimens, from the “arrogant” two-tailed lizard to an exploding fruit. For these vignettes alone, this original and engaging work should be read by any historian, anthropologist or museologist interested in the meanings of objects that were once alive.

Samuel J. M. M. Alberti, Director of Museums and Archives
Royal College of Surgeons of England
salberti@rcseng.ac.uk

BØGER

Anita Maurstad & Marit Anne Hauan (red.).
Museologi på norsk. Universitetsmuseenes gjøren. Trondheim: Akademika forlag 2012.
 237 s. ISBN 978-82-519-2888-5.

Bogen udspringer af et norsk projekt, *Museers viten, museumsviden – Museologisk forsknings-satsning ved universitetsmuseerne* (forkortet til MusVit) og af Norges Forskningsråds strategiske satsning på at styrke forskningssamarbejde og kompetenceudvikling på de norske universitetsmuseer. Det er Tromsø Museum – Universitetsmuseet og NTNU Vitenskapsmuseet, der sammen med Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger, Bergen Museum, Universitetet i Bergen og Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, har været den drivende kraft i projektet. Målet med antologien er at udforske museologien som et fælles forskningsfelt og derigennem at skabe et nyt

108 perspektiv for norske universitetsmuseers arbejde og fremtid.

Redaktørerne bag *Museologi på norsk* opfatter overordnet museet som en ”kunnskabsinstitution”, og de vil med antologien undersøge, hvordan den museale arbejdskultur og ”gjøren” legitimerer museet som en særlig samfundsansvarlig vidensinstitution, hvis spidskompetencer netop består i at producere og formidle viden. Antologien og det bagvedliggende projekt er en reaktion på et politisk pres for fornyelse. Universitetsmuseerne bliver udfordret på deres opfattelse af viden og på deres formidling i forhold til et mere brugerorienteret perspektiv. Det er en udfordring, som de norske universitetsmuseer deler med mange andre museumstyper, både i Norge og de øvrige nordiske lande. Samtidig har der været rejst ønsker om at løsrive de norske universitetsmuseer fra universiteterne for at åbne dem mod omverdenen og offentligheden. Antologien er skrevet som et slags partsindlæg i diskussionen om deres fremtid.

Det er antologiens tese, at de norske universitetsmuseer kan noget helt særligt, eftersom de i deres historik er tæt forbundne med de norske universiteters opståen og omvendt. Derfor skal de blive ved med at være universitetsmuseer. På den måde kan de nemlig være med til at udforske ekspertrollen, og undersøge, hvordan viden kan forvaltes og udøves, bl.a. ved at give et indblik i de måder, som universitetsmuseerne arbejder på. Omdrejningspunktet for samtlige 12 artikler er derfor analyser af de institutionelle praksisser på universitetsmuseerne. Alle artikelforfattere er universitetsansatte museumsmedarbejdere bortset fra norske Brita Brenna, professor i museologi ved Universitetet i Oslo, danske Hans Dam Christensen, forskningschef ved Det Informationsvidenskabelige Akademi i København, og

norske Hans-Jakob Ågotnes, førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen. På antologiens bagsidetekst bliver flertallet af forfatternes praksiserfaring også fremhævet som en vigtig forudsætning for deres analyser og for antologiens point. I de øvrige nordiske lande har alle museumstyper og -kategorier stigende opmærksomhed på deres praksis, her under forskningspraksis, og der har foregået og foregår stadigvæk en løbende diskussion af, hvori museernes forskning består.¹ Denne praksis bliver samtidig udfordret af deres kollegaer på universiteterne, der er interesseret i museet som forskningsobjekt.

I den nordiske kontekst hersker der groft sagt to hovedopfattelser af museumsforskning og dens undersøgelsesobjekter: En position opfatter museumsforskning som forskning i museet som institution, dets position og samfundsmæssige vilkår, og den anden position betragter museumsforskning som forskning i bestemte sider af museernes materialitet: genstandene, samlingerne og deres relaterede arkiver. Den første opfattelse er generelt udbredt blandt forskere fra universiteterne, mens den anden opfattelse primært bliver varetaget af museumssansatte.

Museerne har stor interesse i at afgrænse egne forskningsmål og -praksis, mens universiteterne har interesse i at have patent på forskningsbegrebet og fagenes forskningsmetoder og teorier. De to institutionelle hovedaktører i museumsforskningen, museerne og universiteterne, har derfor en tendens til at markere deres indbydes forskelle, men også at gribe ind i hinandens opgaver. Universiteterne vil gerne fremstå som formidlingskompetente, og museerne vil gerne fremstille sig som forskningskompetente.

Museerne i hele Norden markerer sig i stigende grad forskningsmæssigt på deres eget

institutionelle felt i form af museale forskningsudgivelser og museumstidsskrifter med peer review. Således har f.eks. forskningschefen for Historiska museet i Stockholm, Fredrik Svanberg, været henholdsvis forfatter og redaktør på to interessante museologiske udgivelser. Den ene bar titlen *Museer och samlande* (2009) og reflekterede over væsentlige museale udfordringer med samlinger og genstande; den anden udgivelse, *The Museum as Forum and Actor* (2010), havde fokus på museet som et diskussionsforum og samfundsaktør. I Danmark samler museumsforskere på danske universiteter sig for tiden i et stort Center for dansk Museumsforskning, som blev omtalt i forrige nummer af *Nordisk Museologi* (2013:1); i dette center optræder museerne som samarbejdspartnere – ikke som ligeværdige institutioner med universiteterne. I centrets formidlingsaktiviteter som f.eks. i form af åbne seminarer for studerende og museumsfolk har der hidtil været et fokus på de udfordringer, som samfundet stiller museerne overfor: museumsdidaktik, museumsfusioner, brugerinddragelse, digitale løsninger, socialt engagement, økonomisk og organisatorisk bæredygtighed m.v. Men begge institutionelle forskningstilgange kan udlægges som forskellige svar på den samme politiske kontekst og af de samme strategiske overvejelser.

Det interessante ved *Museologi på norsk* er, at den i museologiens navn forsøger at bygge bro mellem disse to institutionelle fagmiljøer ved at lade dem tale sammen i fælles artikler eller i ligestillede artikler, selv om flertallet af artikelforfatterne er ansatte på universitetsmuseerne. Antologiens bidragsydere deltager med så forskellige fagbaggrunde som historie, folkloristik, museumsstudier, etnologi, kunst- og kulturvidenskab, socialantropologi samt arkæologi. Og de belyser museologien fra forskellige arbejds-

positioner, blandt artikelforfatterne er der således to professorer (Brita Brenna og Grete Lillehammer), en forskningschef (Hans Dam Christensen), to ph.d.-studerende (Hanne Hammer Stien og Mariann Mathisen), en museumsdirektør (Marit Anne Hauan), en undervisningsleder (Eli Kristine Økland), en projektleder (Arnfinn Stendahl Rokne), en museumslektor (Anne Kari Skår), en formidlingschef (Morten Steffensen), en arkæolog (Kristine Orestad Sørgaard) og fire førsteamanuensis'er (Anita Maurstad, Hans-Jakob Ågotnes, Marianne Nitter og Frode Storaas). Det er ikke just nogen nem sag at få så forskellige fagpersoner til at indgå i en dialog, men det lykkes i denne antologi, og alle bidrager med oplysende og interessante artikler om de norske universitetsmuseer, deres praksis og forskellige fags problematikker, f.eks. indenfor udstillingsdesign og museumsprædagogik, og deres institutionshistorie.

Anita Maurstads og Marit Anne Hauans indledende artikel sætter den institutionelle ramme og undersøgelsesspørgsmål for antologien: Hvad er viden i grunden for en størrelse? Og er der flere måder at skabe viden på? Med afsæt i anerkendte sociologers og socialantropologers teorier (f.eks. Bruno Latour, Steve Woolgar og Sharon Macdonald) betragter Maurstad og Hauan museumsformidling og udstillinger som steder for forhandling af relationer mellem forskellige aktører og deres arenaer. Hans Dam Christensen indtager en lidt mere tøvende tilgang til redaktørernes opfattelse af, at de norske universitetsmuseer er særligt markante som "vidensintensive institutioner med en særlig autoritet på vidensområdet", fordi de er institutionelt og historisk tættere knyttet til universiteterne end andre museer. Han understreger, at universitetsmuseer indgår i en lang række relationer, som ikke

110 kun er museale, og at de sammen med andre museer og tilsvarende kulturinstitutioner bør forholde sig til ændrede samfundsvilkår for og forståelse af formidling og forskning. Han argumenterer også for, at museerne benytter ordet forskningskommunikation i stedet for formidling, fordi det rummer et bredere perspektiv på alle aspekter af museets virksomhed og opgaver, her under PR og markedsføring. Disse ændrede vilkår hænger sammen med, at den frie og målløse grundforskning efterhånden er erstattet af strategisk og anvendt forskning, der af politikere bliver betragtet som mere samfundsrelevant eller -nyttig. Museer, universiteter og biblioteker kan derfor ikke længere optræde som autoritære vidensinstitutioner; de skal derimod være forbedrede på at deltage i en dialogisk kommunikation med museumspublikummet. I de øvrige artikler er der relativt lidt fokus på brugerspektet, og hvordan publikum oplever de forskellige aktiviteter, men redaktørernes pointe er også, at det er museernes ”gjøren”, der er antologiens omdrejningspunkt, og ikke deres publikum.

I modsætning til Hans Dam Christensen så argumenterer Brita Brenna for, at de norske universitetsmuseer er særegne, også i en international kontekst, eftersom de fleste af de norske universiteter historisk institutionelt set er opstået ud af disse museer. Til gengæld deler de deres opgaver som forskning, indsamling, bevaring og formidling med alle andre museumstyper, om end forholdet mellem deres opgaver måske i særlig grad er tilspidsede, som Brenna udtrykker det. Universitetsmuseerne er på den ene side kendetegnet af store samlinger og en voksende forskningsstab, og den på den anden side skal de være samfundsaktører og dialogpartnere. Hun udtrykker også undren over, at ingen af disse universitetsmu-

seer har en kritisk eller perspektiverende tilgang til deres egne praksisser – på trods af den kritiske museologis indpas i det internationale museumsfelt. Ifølge Brenna tager den kritiske museologi afstand til museologien som en praktisk støttedisciplin. Brenna udlægger til gengæld de sidste 20 års kritiske museologi som en støttedisciplin til antropologien – en afdækning af museernes repræsentation af vestlige historier om racer, køn og klasser. Hun erkender, at denne afdækning allerede har medført en masse kritiske analyser, og der er således oparbejdet en stor viden om køns-, magt- og autenticitetsproblematikker. Der er behov for nye forskningsspørgsmål og undersøgelser af, hvordan ”museerne er i stand til å være mange ting på en gang: De gør mange ting, skaper saker å bry seg om, produserer kunnskap vi kan bevegges av og opbevarer ting vi kan samle oss rundt. Hvem og hva for, og ikke minst hvordan og med hvilken virkning, vet vi ikke altid, og at det her er en museologi som er opptatt av gjøren, tilfører den kritiske museologien noe nytt” (s. 233). En central udtalelse, som underbygger og styrker antologiens intentioner – at ville forbinde den kritiske museologis ”hvorfor” med en mere performativ museologis ”hvordan”, eller sagt på en anden måde: at kombinere kritisk analyse med indsigt i museernes processer og institutionelle betingelser, så der kan skabes fornyelse og ny strategisk tænkning. En anden interessant pointe er, at der er opstået en ny faggruppe på de norske museer, museumspædagogerne, som kræver nye diskussioner om, hvem der har den afgørende stemme i fortolkningen af samlingerne, og man kunne tilføje mange andre nye faggrupper, som kommunikationsafdelingerne, der i danske sammenhænge er voksende på bekostning af faginspektører og museumspædagoger/formidlere.

Antologien er en vigtig antologi, både i norsk og nordisk sammenhæng. Den bringer ny viden og nye synsvinkler på det norske museumslandskab og til museologien som fælles disciplin for mange fag. Hvis jeg skal trække en mindre kritik frem, så savner jeg, at antologiens redaktører havde brugt projektets tværfaglighed til at medtænke og reflektere over museets æstetiske sider, f.eks. ved de kulturhistoriske genstandstyper eller ved udstillingsmediet. Hvad skyldes i grunden denne udeladelse af den æstetiske dimension? Kan det hænge sammen med, at antologien skal opfattes som et kulturhistorisk projekt, selv om NTNU Vitenskapsmuseet både rummer natur- og kulturhistorie, samt to af antologiens forfattere har en kunstvidenskabelig baggrund? Eller er det fordi de anvendte metoder og referencer bag hele projektet og antologiens forskellige bidrag kun benytter sig af kulturhistorisk teori? Den påstand holder nok ikke helt. For når man kigger de forskellige bidragsyderes litteraturlister igennem, opdager man hurtigt, at de spænder vidt – fra pædagogisk, didaktisk, sociologisk, antropologisk til museologisk teori af nordisk og international karakter.

I Eli Kristine Økland Hauskens, Anne Kari Skårs og Morten Steffensens artikel fremgår det, at der findes universitetsmuseer med kunstsamlinger (s. 33). Men det er ikke klart, om der sket et bevidst fravalg af eksempler på, hvordan man forvalter og skaber viden med kunstsamlinger. Denne oplysning burde fremgå af antologien og i afgrænsningen af antologiens institutionelle felt. Som nordisk kollega savner man derfor en særskilt artikel om de norske universitetsmuseer institutionshistorie, som antologiens forfattere tager lidt for givet, at antologiens læsere er indforstået med. Det er et kort historisk rids af de til projektets og

antologiens tilknyttede universitetsmuseer i Maurstads og Hauans artikel (s. 22 ff.) og i Hauskens, Skårs og Steffensens artikel udbygges universitetsmuseernes historie en smule mere, bl.a. får vi at vide, at de fleste norske universitetsmuseer har det fællestræk, at de har eksisteret som museer før universiteterne blev etableret, hvilket er et interessant træk i forhold til f.eks. nogle af de danske universitetsmuseer eller campussamlinger. Her uddybes de historiske forhold og den institutionelle virkelighed for Universitetsmuseet i Bergen, NTNU Vitenskapsmuseet i Trondheim og Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger med fokus på deres udvikling af pædagogik, formidling og skoletjenester og institutionelle samarbejder med de tilknyttede universiteter. Det er interessant læsning om faglige kampe om museets kernekompetencer og den politiske påvirkning heraf. Flere af de andre artikler rummer også i høj grad institutionshistoriske pointer. Men en samlet historisk forståelse af universitetsmuseernes særegne træk i et internationalt perspektiv ville have været brugbar. Institutionelt har universitetsmuseer i hele verden siden år 2000 haft deres egen organisatoriske afdeling i regi af ICOM: UMAC.² Det kan derfor umiddelbart undre, at antologiens redaktører eller øvrige bidragsydere ikke nævner denne organisation og deres arbejde i dette regi.

Antologien er med andre ord et udtryk for, at der har været behov for en norsk indsats med afsæt i de norske miljøer, og det gør naturligvis ikke antologien mindre aktuel. Derfor kunne man nu godt have løftet blikket endnu mere ud over egne og nordiske grænser og i antologien været skarpere på, hvorvidt og hvordan forskningsprojektets og antologiens intentioner tilføjer noget nyt og måske særligt nordisk i en international sammenhæng. I det

112 førende museologiske tidsskrift *Museum Management and Curatorship* har der f.eks. været bragt flere artikler om universitetsmuseer som et særligt didaktisk og pædagogisk miljø, hvor universiteterne tildeler de studerende andre praksiserfaringer end de rent boglige og bruger samlingerne til som afsæt for at udvikle nye pædagogiske tiltag.³ Der har også i samme tidsskrift været kritik af, at universitetsfag i museologi eller museumsstudier har bevæget sig fra en praktisk-teknisk til en kritisk teoretisk museologi, hvor de nye museumsteorier ikke har bidraget væsentligt til udviklingen af museernes praksis.⁴ Det havde været oplysende, hvis antologien og alle dens artikler mere tydeligt havde placeret sig i forhold til disse internationale diskussioner, selvom ingen af artiklerne mangler referencer til engelsksproget museologilitteratur. Men projektet er vel heller ikke afsluttet, og nye artikler om erfaringer fra projektet og dens samarbejdspartnere kan vi nu vente spændt på. Der er oplagte interessante pointer, som kan skærpes og bygges videre på.

NOTER

1. Museumsforskning er som begreb og institutionel praksis også blevet diskuteret i Nordisk Museologi, se f.eks. artiklen ”Museerna och forskningen” af Richard Petterson i *Nordisk Museologi* 2009 2, 110–129.
2. Se sitet: <http://icom.museum/the-committees/international-committees/international-committee/international-committee-for-university-museums-and-collections> (downloadet 20. oktober 2013).
3. Se Marstine, Janet 2007. “What a mess! Claiming a space for undergraduate student experimentation in the university museum.” *Museum Management and Curatorship* 22:3, 303–315.
4. Se Lorente, Jesús-Pedro 2012. “The development of museum studies in universities; from technical training to critical museology.” *Museum Management and Curatorship* 27:3, 237–252.

*Ane Hejlskov Larsen, lektor/ass. professor i museologi og formidling
Århus Universitet
kunahl@hum.au.dk*

Anna Furumark (red). Att störa homogenitet. Lund: Nordic Academic Press 2013. 208 s. ISBN 978-9187351-22-8.

Denne bok, som er redigert av Anna Furumark, beskriver seg selv som et opprop – en aksjon – for å bryte ned forestillinger om kulturell renhet og homogenitet som samfunnsideal. Boka har en særlig inngang til sitt forstyrrelsesprosjekt – kulturarv og kulturarvsinstitusjonene. Rasisme og fremmedfiendtlighet hevdes å ligge i bunnen av tanken om et homogent folk og forestillinger om kulturell renhet. Og det er disse vanskelige, politiske og kulturelle tema som bokas tekster skal sette fokus på.

Bak boktekstene finnes prosjektet *Norm, nation och kultur* som ble startet opp på Örebro läns museum i Sverige og som utviklet seg til et prosjekt som tok samtalen ut av den indre og trygge sirkel og inn i en større offentlighet. Det er deltakere fra prosjektets ulike aktiviteter som kommer til orde i boka. Deltakerne kommer fra ulike disipliner og institusjo-